

ВІДГУК

офіційного опонента — кандидат юридичних наук, доцента Гришиної Наталії Вікторівни — на дисертаційне дослідження Больбіта Юрія Леонідовича «Державний контроль за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

В умовах розбудови демократичної, соціальної, правової держави, яка у своєму розвитку сповідує принцип гуманізму та спирається на інститут громадянського суспільства, перед державою постає надзвичайно важливе і складне завдання — забезпечення прав і свобод людини та громадянина, які для неї є найвищою соціальною цінністю. Для виконання цього завдання держава, використовуючи наявні у її розпорядженні ресурси та засоби, запроваджує відповідні механізми, функціонування яких спрямовується на створення усіх необхідних умов для нормальної та безперешкодної реалізації громадянами своїх прав і законних інтересів у найважливіших сферах суспільного життя, однією з яких є сфера виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Саме держава, в особі її уповноважених органів та посадових осіб, покликана слідкувати за дотримання законодавства в указаній сфері господарювання, виявляти недоліки та забезпечувати їх усунення.

З огляду на зазначені обставини дисертація Больбіта Ю.Л. є актуальною і своєчасною, оскільки вона присвячена теоретичному осмисленню реалізації державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів.

Про актуальність дослідження свідчить також його відповідність Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 р. № 1164–р, Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року,

схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 березня 2017 р. № 217-р, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., а також науково-дослідним тем навчально-наукового інституту права Сумського державного університету: «Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства» (номер державної реєстрації 0114V001904), «Шляхи оптимізації інститутів адміністративного та кримінального права на трудові та соціальні правовідносини населення України» (номер державної реєстрації 0113U007517).

Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на підставі аналізу норм Конституції України, міжнародних нормативно-правих актів, чинного законодавства України з досліджуваних питань, узагальнення практики реалізації форм і методів державного контролю, а також міжнародного досвіду визначити сутність та особливості державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні, надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення відповідного адміністративного законодавства.

Надане на рецензування дисертаційне дослідження є першою фундаментальною та комплексною роботою, присвяченою визначенню сутності та особливостей державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів в Україні, а також виробленню пропозицій щодо його покращення. Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Здобувач використав численні праці вчених у галузі загальної теорії держави і права, теорії управління, адміністративного права, господарського права, інших галузевих наук. Нормативно-правовою основою дослідження є норми Конституції України, міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані у

встановленому законом порядку, кодифіковані нормативно-правові акти, інші закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та інші підзаконні нормативні акти, які регулюють порядок здійснення державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Інформаційною та емпіричною базою дослідження є узагальнення практики діяльності суб'єктів державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, політико-правова публіцистика, довідкові видання, статистичні й аналітичні матеріали.

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: системно-структурний, порівняльно-правовий, метод прогнозування, логіко-семантичний, формально-юридичний, формально-логічний, інші методи пізнання процесів і явищ. Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем реалізації державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що робота є однією з перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання визначити сутність та особливості державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та запропонувати шляхи вдосконалення його адміністративно-правового регулювання. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку

нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем.

На особливу увагу заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що викладені в цій дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

- надане здобувачем авторське визначення поняття державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів як діяльності держави в особі її уповноважених органів управління та їх посадових осіб, спрямованої на підтримку режиму законності у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також забезпечення належної якості товарів даної категорії шляхом проведення системного та систематичного спостереження за станом дотримання суб'єктами господарювання, які здійснюють свою діяльність у зазначеній сфері, встановлених у ній вимог і правил (норм, стандартів, тощо) (с. 37);

- визначені дисертантом спеціальні принципи державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, до яких віднесено наступні: дієвості, гнучкості, безперервності, об'єктивності, реальності, професійності, результативності, індивідуальності (с. 47-50);

- висновок про те, що саме норми адміністративного права займають ключове місце у питанні врегулювання державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що є цілком зрозумілим, враховуючи управлінський характер даного виду діяльності, адже завдяки адміністративно-правовим нормам встановлюються права та обов'язки суб'єктів контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, визначаються процедури здійснення такого контролю, а також механізми охорони і захисту прав підконтрольних суб'єктів (с. 77);

- визначені дисертантом функції державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів віднесено наступні, серед яких: а) регулююча; б) превентивна; в) правоохоронна; г) інформаційно-аналітична (с. 78);

- з'ясовані дисертантом основні напрямки державного контролю, що пов'язані з виробництвом спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, а саме: контроль, на основі якого суб'єктам господарювання видається ліцензія на виробництво зазначених видів товару, тобто проведення атестації; контроль за цільовим використанням сировини, а також готової продукції; контроль за нормами втрат та виходу спирту та алкогольних напоїв; контроль за додержанням технічних регламентів, стандартів, норм і правил під час виробництва спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів; контроль за якістю продукції (с. 89-92);

- обґрунтування того, що здійснюючи перевірку функціонування даної сфери на декількох рівнях та за різними напрямками, держава таким чином забезпечує комплексний підхід до забезпечення: по-перше, потрапляння на український ринок тільки якісних товарів зазначеної категорії; по-друге, стабільного надходження коштів до бюджетів різних рівнів; по-третє, належного рівня законності під час здійснення господарської діяльності у галузях виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів (с. 98);

- з'ясовані здобувачем спеціальні методи державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, до яких віднесено: метод обліку, тарифний метод, нетарифний метод контролю та ліцензування (с. 121-122);

- зроблений на підставі вивчення зарубіжного досвіду державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв висновок про те, що: а) контроль за алкогольним ринком має бути збалансованим, тобто він має переслідувати не лише фіскальні, але й соціальні цілі, більш того, останні повинні бути пріоритетними, оскільки вони пов'язані із

здоров'ям нації та її культурним розвитком, підтримкою громадського порядку; б) до управління алкогольною галуззю, зокрема, до процесу розробки форм, методів і заходів контролю за нею мають активно залучатися представники бізнесу, які ведуть господарську діяльність у цій сфері; в) в умовах боротьби із надмірним споживанням населенням алкоголю в країні, можливо, було б доцільним посилити державну монополію на ринку алкогольної продукції, наприклад, запровадити державну монополію на оптовий продаж алкогольних напоїв, що має позитивно вплинути на якості та ефективності контролю за оборотом алкогольної продукції та зменшити її несанкціоновану (тіньову) реалізацію; г) посилення боротьби із самогонварінням; г) створення спеціального органу влади, який би займався питаннями контролю за виробництвом та обігом спирту і алкогольних напоїв, а також розробляв програми профілактики надмірного споживання населенням алкоголю; д) запровадження надійної електронної системи стеження за рухом (переміщенням) спирту та алкогольних напоїв (с. 190-191).

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямками подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. Потребує уточнення запропонована здобувачем система загальних принципів державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів (с. 43-47), яку доцільно доповнити принципом незалежності.

2. Досліджуючи форми державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів (с. 111-116), здобувачеві варто було б більше уваги приділити порядку реалізації відповідних форм

контролю уповноваженими суб'єктами.

3. Потребує додаткового обґрунтування висновків дисертанта щодо виокремлення двох схожих за своєю правовою природою методів державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, а саме збору інформації та обліку (с. 120-121). Скільки дані методи взаємодоповнюють один одного та мають спільну мету, то доцільно було б їх об'єднати в одному методі.

4. Дискусійним є висновок здобувача щодо того, що координація — це метод управління взаємодією, яка, у свою чергу, є формою взаємовідносин рівноправних сторін (с. 134), оскільки рівноправність сторін є ознакою взаємодії, а при координації завжди є суб'єкт, наділений владними повноваженнями щодо інших учасників.

5. Вказуючи на необхідність розробки правового підґрунтя, яке б визначало основні цілі, завдання, принципи, напрямки та форми співробітництва органів влади між собою, з громадськістю та бізнесом із питань вдосконалення державної політики щодо контролю за алкогольним та тютюновим ринками (с. 176), здобувачеві варто було б надати власні пропозиції щодо нормативно-правових актів, які необхідно прийняти чи до яких необхідно внести зміни та доповнення.

Висловлені зауваження носять характер побажань та не можуть суттєво вплинути на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного автором дослідження.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній роботі; правотворчості; навчальному процесі та практичній діяльності.

Основні результати дослідження викладено в семи статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та чотирьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Державний контроль за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів в Україні» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Більбіт Юрій Леонідович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
доцент кафедри
державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,
кандидат юридичних наук, доцент

Н.В. Гришина

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу
кадрів

